

Met de boot op de vlucht

“Georgette, je moet onmiddellijk naar huis komen, we gaan op de vlucht!”

De veertienjarige Georgette zat die zaterdag 4 mei 1940, samen met nog andere meisjes en haar vriendin Colette in de tuin van de familie Van Damme. Colette was immers de kleindochter van de weduwe van werfeigenaar Van Damme. Alle kinderen noemden die voorname dame “madame Emile”. Dat herenhuis in Baasrode is nu het oude gedeelte van het Scheepvaartmuseum. De meisjes hadden die namiddag op de kleine zolder boven de keuken gespeeld en genoten nu van een vieruurtje in de tuin. Die lag wat in de diepte en een muurtje beschermde tegen eventuele overstromingen. Links bevond zich een droogdok en rechts leidde een grote tuin naar de steiger in de Schelde, waar schepen konden aanleggen.

Georgette zelf woonde samen met twee broers bij haar ouders Camille Bieseman en Jeannette Heyndricx, in de huidige Fabriekstraat, naast de villa Van Praet, waar hun woning ook nu nog uitkijkt over de Schelde. Hoe Camille daar is terechtgekomen, hebben we al verteld in één van onze vorige nummers ⁽¹⁾.

En al was het begin mei 1940 stralend zomerweer, toch hingen er al maanden figuurlijk donkere wolken boven ons land. De oorlogsdreiging werd met de dag sterker en de verwoestende oorlogsperiode 1914-18 indachtig troffen velen al de nodige

(1) Zie het artikel “Buggenhout-Baasrode in wel en wee: Camille Bieseman”, in Ter Palen, 32e jg. nr. 3, september 2008, p. 112-129

voorbereidingen om hun vertrouwde stek op te geven. Ze hoopten in een onzekere vlucht toch een veiliger onderkomen te vinden voor het komende gevaar en het nietsontziende geweld.

Ook dus in de Fabriekstraat. De familie Heyndricx telde heel wat schippersgezinnen. En dus lag het voor de hand, ze zouden de vlucht nemen over het water, op weg naar Frankrijk. Tante Albertine was getrouwd met Louis Wauters. Die was afkomstig van Leuven en had in de Kongo zijn geld verdiend om een spits ⁽²⁾ te kopen en schipper te worden van de “Allo”, genoemd naar de beginletters van hun beider namen. Albertine was eigenlijk een nicht van Georgette, maar omwille van het grote leeftijdsverschil noemden zij haar ‘tante’. De Allo lag toen aangemeerd achter de scheepswerf Van Praet-Dansaert, dichtbij hun huis.

Het scheepstype “spits”

(2) Het type “spits” was met zijn specifieke afmetingen (ca. 38 m bij 5 m) speciaal geschikt voor de binnenvaart via de smalle Franse sluizen en kanalen.

Ook de families Muyshondt en Tas konden mee, het ruim was leeg en zij konden daar hun plan trekken, er was plaats genoeg. De schipper en zijn familie woonden in de roef, een soort mini-woonkamer, en twee slaapkamertjes aan weerszijden van de trap die vanuit de stuurhut naar beneden leidde.

Moeder was al een hele tijd kleren, schoeisel en benodigdheden aan het inpakken in koffers, valiezen en wasmanden en een paar gevlochten manden, waarmee vader vroeger de geslachte kippen per spoor liet vervoeren. Een deel van de voorraad bestond uit wel honderd flessen wijn, die ze uit de grote “dame jeannes”, de mandkorven, hadden gevuld, gestopt met een kurk en zorgvuldig met rode lak hadden afgedicht. Zelfs de kippen konden mee. Moeder had ook al de bolhoed, het kostuum en de pardessus van vader ingepakt. Camille zou nu nog niet meegaan, maar als het hier in Baasrode te heet werd, zou hij hen per fiets wel achternakomen.

“Op de vlucht gaan...” Voor een kind van veertien jaar klonk dat als een kermis. Een buitenkans, zo’n vaarreis naar Frankrijk vol onvermoede mogelijkheden en onbekende verwachtingen. Daarom zelf nog wat ingepakt: de Brugse kanten lappen, die thuis de zetels sierden en een album met herinneringen aan de kinderjaren.

En zo begon dus het avontuur op het water. Vanuit Baasrode voeren ze met een gezapig gangetje naar Gent. Met zoveel volk op één spits was het behelpen in de kleine roef en Georgette kon samen met moeder in één bed slapen.

Dan voeren ze de Leie op in een stralend zomerweer.

Langsheen de oevers zagen ze de helmen van Engelse soldaten ternauwernood boven de dijken uitkomen als waren het kleine zandhoopjes. Die piotten waren druk in de weer een verdedigingslinie aan te leggen. Via het kanaal Kortrijk-Bossuyt probeerden ze naar de Bovenschelde en zo naar Frankrijk weg te

komen. Maar dan verscheen een Belgische officier, die hen armenzwaaiend beval: “Arrêtez! Retournez!”
“Arrêtez!” foeterde nonkel Louis, “ceci n’ est pas un auto!”
Uiteindelijk lukte het hen toch de spits te zwaaien.

Er zat dus niets anders op dan terug te varen en de route via Oudenaarde te kiezen.

Daar moesten ze een vracht innemen voor het Belgische leger: broeken, uniformen, bottines...

Maar nabij de brug Kerkhove-Berchem stropte alles dicht en moesten ze hun beurt afwachten om door te kunnen varen. Via de loopplank naar de dijk konden ze aan wal nabij café Au Pavillon. De vrouwen aan boord waren ‘s morgens nog naar de markt in Berchem gegaan om nog wat eten in te slaan: tante had een hele ham en een grote rosbief gekocht, nutteloos, zo zou later blijken.

In het vooronder, helemaal vooraan in het schip waren een paar bedjes opgemaakt, normaal bedoeld voor de scheepsknechten, maar nu de slaapgelegenheid voor de jongens Marcel en Pierre. In datzelfde vooronder kon men zich ook wassen en opfrissen.

Toen Georgette vanuit dat vooronder weer naar boven kwam, zag ze een angstaanjagend tafereel: nonkel Louis, roodaangelopen van woede, omringd door Engelse soldaten die het geweer dreigend in aanslag op hem hadden gericht.

En ook al gooide nonkel Louis van machteloze frustratie moeders paraplu en zijn eigen klompen in het water, de Engelsen bleven onverbiddelijk: het schip werd aangeslagen en zou samen met andere tot zinken worden gebracht als versperring van de waterweg.

En met je blote handen tegen dreigende geweren ben je machteloos. Daar stonden ze dan als schippers zonder schip! Er zat niets anders op dan de persoonlijke bezittingen aan wal in veiligheid te brengen in dat naburige café. Nu moesten ze zelf mee in de vluchtelingenstroom verder trekken. Nonkel Louis had groene ijzeren koffers aan boord, die hij gebruikt had op reis naar Kongo. Die kwamen nu van pas om alles daarin veilig en op slot op te bergen en achter te laten. Ze konden enkel meenemen wat ze zelf konden dragen. Georgette droeg alleen maar een dekentje en een couponnetje stof voor een kleedje, terwijl de manden volstaken met kleedjes, klaar om te dragen! De rosbief, die tante Albertine nog die middag opgebraden had, bleef op de Leuvense stoof in het café en waarom hebben we die ham niet in de kinderwagen van de familie Tas gelegd?

Om zes uur 's avonds dus, te voet op weg naar Kortrijk, waar familie woonde nabij de Menense Poort. Achteraf hoorden ze nog hoe de buurt die nacht feest had gevierd en "bal populaire" had gehouden in het café met de etenswaren, de kippen en de wijn die zij daar hadden achtergelaten.

Ze trokken op langsheen de grote weg met tramsporen. Die nacht sliepen ze op het erf van een boerderij. In de verte hoorden ze het doffe bonken van de ontploffingen waarmee vijf schepen na elkaar tot zinken werden gebracht. Naast hun schip was ook de Belga, een ander Baasroods schip, het slachtoffer.

Langs kleinere wegen trokken ze verder op in de richting van Kortrijk. Gelukkig konden ze rekenen op de hulp van boeren, die hen bottermelk aanboden en slaapgelegenheid. En zo bereikten ze Kortrijk en het snoepwinkeltje van tante Trees, waar zandzakjes boven het keldergat voor enige bescherming moesten zorgen tegen het dreigende oorlogsgeweld. Want dat had de vluchtelingen ondertussen al ingehaald. Ook Kortrijk kreeg zijn part, de bekende meubelfabriek De Coene werd in brand geschoten en voor inwoners en vluchtelingen zat er niets anders op dan te schuilen in de kelders. Toen werd er hard op de deur gebonsd. Alleen de oude tante Trees durfde de keldertrap op naar boven om de deur te openen. “Kein englische Soldaten hier?” vroegen Duitsers in uniform. “Nein, nein”, suste tante, “gute Leute”. Dat Duits had zij nog opgestoken tijdens de Eerste Wereldoorlog.

*Het vervolg lees je in Ter Palen, 33e jg. nr. 1
maart 2009...*